

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LA RA 2012

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara $2\frac{1}{2}$

Bammbiri ili li na masiatari a 7.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipufhi zwa vhudavhidzani (20)

2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI kha KHETHEKANYO YA A, NTHIHI kha KHETHEKANYO YA B na NTHIHI kha KHETHEKANYO YA C.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa khalwo.
4. Thomani khethekanyo INWE NA INWE kha siatari LISWA, hune ya fhelela hone ni talele.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii, na zwiñwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Thomani nga u nwalana pulane yanu ni kone u nwalana tshibveledzwa.
6. Khethekanyani zwifhinga zwanu nga ndila i tevhelaho:
- KHETHEKANYO YA A: minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B: minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C: minetse ya 30
7. Nomborani phindulo dzanu zwi tshi anan na kunomborelwe kwa mbudziso.
8. Nwalani thoho ya phindulo yanu.
NI DZHIELE NZHELE: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi ni songo vhala na maipfi a thoho ye na nanga.
9. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhuronwane.
10. Ni dzhiele nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala na tswayo khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANE)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudzo NTHIHI fhedzi kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu songo fhira maipfi a 450.

- 1.1 Hu na mitambo yo fhambanaho ine ya tambwa fhano Afrika Tshipembe ḁuvha ḁiṅwe na ḁiṅwe, mitambo yeneyi ndi ine ya takadza vhadzulapo nga ṅdila dzo fhambanaho. Zwino inwi ṅwalani maane nga ṱhoho heyi:

Mutambo we wa ntakadza [50]

- 1.2 Hu na mimosoro ya vhezilinzili minzhi ine ya khou sikwa ine ya fusha maṱo a mulavhelesi. ṅwalani maane nga ṱhoho heyi:

Goloi ine nda tama u i renga [50]

- 1.3 Tshidivhano na tshandanguvhoni zwo ḁinea maanda kha mihasho yo fhambanaho ya muvhuso washu. ṅwalani maane nga ṱhoho heyi:

Muvhuso u tea u lwa na tshidivhano na tshandanguvhoni [50]

- 1.4 Thodisiso yo itwaho ya tshivhalo tsha vhaswa vha ḁidzhenisaho kha u khetha nga tshifhinga tsha dzikhetho dza ḁa Afrika Tshipembe i vhone i fhasi. Zwivhuya zwi ḁiswaho nga dimokirasi ndi zwinzhi hone vha nga a vha zwi vhoni. ṅwalani maane nga ṱhoho heyi:

Zwivhuya zwo ḁiswaho nga dimokirasi fhano kha ḁa Afrika Tshipembe [50]

- 1.5 U andadziwa ha mvelelo dza gireidi ya 12 kha dziguranda ho shumiswa madzina a vhagudi zwi na masiandaitwa a si avhudi, vhaṅwe vha vhagudi vha wana madzina avho a si ho vha mbo ḁi humbula u ita zwi songo ḁowealeho. ṅwalani maane nga ṱhoho heyi:

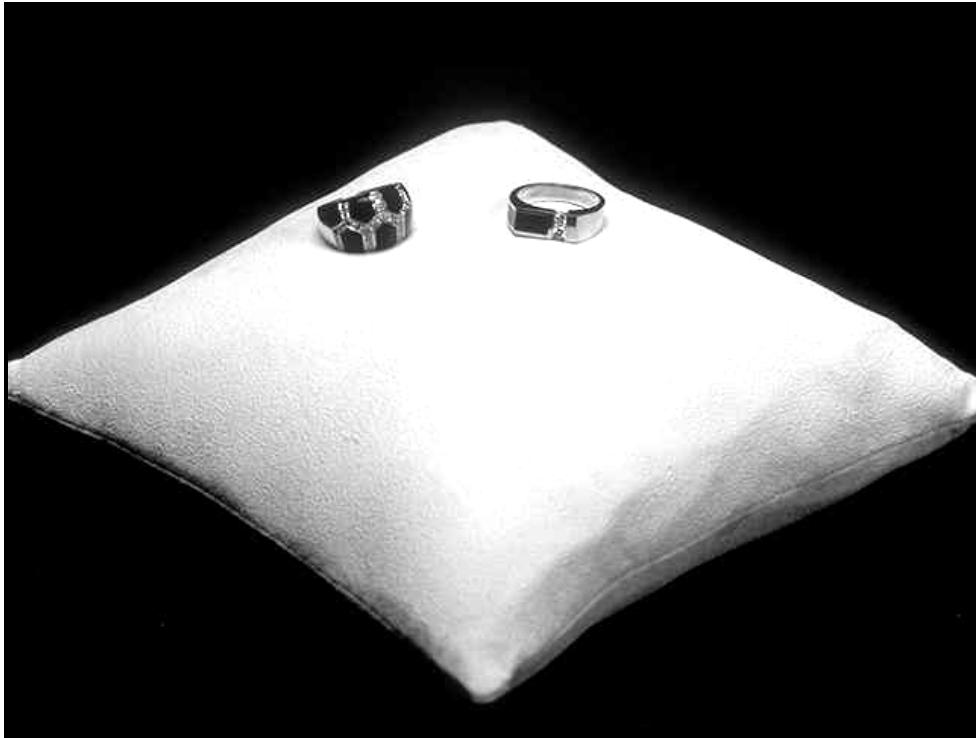
Vhudi na vuvhi ha u andadza mvelelo dza Gireidi ya 12 nga u shumisa madzina a vhagudi kha dziguranda [50]

- 1.6 Ṭalelani zwifanyiso zwi tevhelaho nga vhuronwane. Disikeleni ṭhoho ine ya elana nazwo ni kone u n̄wala nga hayo.

[50]

- 1.7 Tšalelani tshifanyiso tshi tevhelaho nga vhuronwane. Disikeleni thoho ine ya elana natsho ni kone u nwala nga hayo.

[50]

- 1.8 Tšalelani tshifanyiso tshi tevhelaho nga vhuronwane. Disikeleni thoho ine ya elana natsho ni kone u nwala nga hayo.

[50]

TšHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudzo NTHIHI kha nna dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu songo fhira maipfi a 200.

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI

Inwi ni muḽwaleli wa dzangano la vhadzulapo muvhunduni wa hanu. Muvhundu wa hanu u na ṭhahelelo ya maḽi ngeno hu uri muvhuso u ri muḽwe na muḽwe u ḽo wana maḽi. Nwalelani masipala wa tshṭiriki tsha hanu luḽwalo lwa u humbela ndisedzo ya maḽi nga u ṭavhanya.

[30]**2.2 TSHIPITSHI**

Inwi ni Mudzulatshidulo wa Khoro ya Vhagudi tshikoloni tshine na dzhena khatsho. Hu na thaidzo khulwane ya u lenga ha vhagudi, ho dzudzanyiwa uri hu vhe na muṭangano wa u amba nga thaidzo iyo. Nwalani tshipitshi tshine na ḽo tshi vhala nga ḽuvha la muṭangano.

[30]**2.3 MUFHINDULANO**

No dalela dokotela we na ita ndingo dza malofha hu u ṭodou divha nga ha tshiimo tshanu kha vhulwadze ha TFM na VWFM (HIV/Aids). Nwalani mufhindulano we wa vha hone vhukati hanu na dokotela.

[30]**2.4 LIḽWALOVHUNE NA VHURIFHI HA KHUMBELO**

Vha Muhasho wa zwa Vhulimi na Vhusimamadaka vho andadza tshikhala tsha vhathu vhavhili vhane vha ḽo shuma kha muhasho wonoyo lwa tshothe. Zwino inwi no gudela zwa vhulimi lwa muḽwaha miraru gudedzini la zwa vhulimi Natala. Nwalani liḽwalovhune ni tshi dodombedza zwothe zwine zwa nga ita uri ni tholiwe khathihi na vhurifhi ha u humbela mushumo uyo.

[30]**ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30**

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu songo fhira maipfi a 120.

3.1 GARATA YA THAMBO

Inwi ni Mudzulatshidulo wa Khoro ya Vhagudi tshikoloni tsha haṅu. Hu khou yo vha na vhuṭambo ha u onesana na mugudisi ane a khou ya u awela. Inwi ni muiwe wa vhadzudzanyi vha vhuṭambo uho. Nwalani garaṭa ya thambo ni tshi ramba muiwe wa vhagudi vho no phasaho afho tshikoloni uri a ḑe u dzhenela vhuṭambo uho.

[20]**3.2 DAYARI**

Tshikoloni tsha haṅu ho farwa lwendo lwa maḑuvha maṭanu lwa u ya Cape Town. Inwi no vha muiwe wa vhagudi vhe vha fara lwendo ulwo. Nwalani dayari ya zwoṭhe zwe zwa bvelela nga maḑuvha ayo u bva ni tshi takuwa u swika ni tshi vhuya.

[20]**3.3 MASIA**

Doroboni ya haṅu ya tsini ho fhatiwa moḓo muswa u songo nakaho zwone. Muzwala waṅu u na lutamo lwa u ṭoda u ya moḓoni uyo fhedzi ha hu ḑivhi. Inwi mu nṱaleleni masia ane a ḑo a shumisa musi a tshi ya moḓoni uyo u bva tshiṭitshini tsha mabisi u swika moḓoni.

[20]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:
MARAGAGUṬE:

20
100